

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního oboru	Pedagogika volného času
Kód studijního oboru	7505R004
Typ studia	bakalářský
Forma studia	prezenční, kombinovaná
Specializace	
Platnost	od 1. 1. 2018

1.

- Charakterizujte otázku osvícenství ve filozofickém i pedagogickém kontextu. Poukažte na příklon k racionalitě v evropské pedagogické diskusi.
- Charakterizujte Piagetova stádia kognitivního vývoje a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- Jaké z myšlenek J. Locka našly uplatnění ve výchovných hnutích 20. století a v současné pedagogické praxi? Jakou roli hraje otázka racionality v současném pedagogickém uvažování?

2.

- Vysvětlete reakci romantismu na primát rozumu v osvícenské diskusi. Jaké z myšlenek J. J. Rousseaua našly uplatnění ve výchovných hnutích 20. století a v současné pedagogické praxi?
- Vysvětlete význam emocí v dynamice osobnosti. Charakterizujte emoční vývoj jedince.
- Jakou roli hraje otázka citu v současné pedagogické diskusi?

3.

- Objasněte snahy o nápravu společnosti výchovou v historickém i filozofickém myšlení J. A. Komenského. Uveďte utopistické i realistické rysy Komenského koncepce „nápravy věcí lidských“. Uveďte další pedagogické koncepce, jejichž autoři se snažili výchovou přispět k reformě společnosti.
- Charakterizujte stádia morálního vývoje dle L. Kohlberga a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- Zaměřte svoji pozornost na pedagogické diskuse ve 20. století a poukažte na nebezpečné stránky výchovně-utopistických snah v tomto období (zneužití výchovy „nového člověka“ totalitárními systémy).

4.

- a) Vymezte pojem pragmatismu v pedagogice ve filozofických a historických souvislostech. Zvažte možné negativní dopady pedagogického pragmatismu na výchovu. Jakým způsobem navazovala výchovná hnutí na myšlenky J. Deweyho v druhé polovině 20. století?
- b) Uveďte význam behaviorální psychologie a poukažte na problematičnost výchovné koncepce J. B. Watsona.
- c) Poukažte na přínos pragmatického diskursu pro pedagogické myšlení. Uveďte zásady a hlavní problémy při plánování a realizaci pedagogických projektů.

5.

- a) Charakterizujte základní póly svobody a autority ve výchově a vzdělávání. Charakterizujte zásady utváření kázně při výchově. Objasněte problematiku dobové podmíněnosti autority a kázně.
- b) Poukažte na vliv myšlenek hlubinně dynamické psychologie (S. Freud, A. Adler, C. G. Jung a jejich stoupenci) na vědy o výchově a vzdělávání.
- c) Vyložte pojmy rizikové chování a sociálně patologické jevy ohrožující zdravý vývoj dětí a mládeže. Charakterizujte typy prevence a uveďte možnosti preventivního působení na děti a dospívající v rámci volnočasových činností.

6.

- a) Vymezte a charakterizujte pojem artefietika. Uveďte její zásady a uplatnění.
- b) Charakterizujte zásady humanistické psychologie a logoterapie. Poukažte na přínos poznatků C. R. Rogerse, A. H. Maslowa, V. E. Frankla pro výchovně vzdělávací činnost.
- c) Vysvětlete význam výtvarných či hudebních aktivit v praxi pedagoga volného času. Vyložte, jak je zařadit do plánování mimoškolního vzdělávacího programu.

7.

- a) Vysvětlete zásady pedagogických koncepcí tzv. hnutí za novou výchovu. Poukažte na jejich reformně pedagogický a sociálně kritický aspekt.
- b) Poukažte na sociálně kritické myšlenky v neopsychoanalytické diskusi E. Fromma a K. Horneyové. Uveďte, k jakému myšlenkovému posunu došlo proti Freudovu pojetí vývoje osobnosti.
- c) Charakterizujte principy autoritářské a extrémně liberální výchovy. Poukažte na její důsledky pro rozvoj osobnosti.

8.

- a) Stručně uveďte historii volnočasových hnutí a hnutí výchovy v přírodě v českých dějinách – skautské hnutí (A. B. Svojsík) a woodcrafterské hnutí. Poukažte na význam dalších volnočasových a tělovýchovných spolků v meziválečném období (Sokol, Orel, Dělnická tělovýchovná jednota, Pionýr aj.). Pokuste se charakterizovat jejich vliv na děti a mládež.
- b) Uveďte, jaký vliv může mít na formování osobnosti dítěte či dospívajícího rodina, škola a vrstevnická skupina.
- c) Jaké myšlenky E. T. Setona či R. S. S. Baden-Powella jsou v dnešní době stále relevantní a jaké naopak „zastaraly“?

9.

- a) Uveďte hlavní zásady prožitkové (zážitkové) pedagogiky. Uveďte její hlavní proudy.
- b) Charakterizujte osobnost z psychologického pohledu. Uveďte meze a možnosti jejího pedagogického ovlivnění.
- c) Vysvětlete cyklus učení prožitkem a Kolbovu teorii učení ze zkušenosti. Vysvětlete, jak je Kolbův cyklus či cyklus učení prožitkem uplatňován v metodice prožitkové pedagogiky.

10.

- a) Popište sociální skupinu a uveďte její základní charakteristiky. Popište jednotlivé fáze vývoje skupiny s ohledem na plánování volnočasových aktivit.
- b) Objasněte pojmy agrese a agresivita, uveďte příčiny a projevy agrese u dětí a mládeže.
- c) Analyzujte problematiku šikany jako „nemoci skupiny“ – objasněte pojem, uveďte zásady prevence, možnosti odhalení a výchovného řešení.

11.

- a) Uveďte, jaké sociální a komunikační dovednosti by měl lektor volnočasových programů mít. Proč je důležitá pedagogova citlivost pro individualitu a skupinu?
- b) Vysvětlete pojmy motivace a vůle. Uveďte podmínky, kdy výchova přechází v sebevýchovu (pozornost zaměřte zejména na vývojové a psychosociální faktory daného problému).
- c) Poukažte na význam profesních, osobnostních a etických aspektů práce pedagoga volného času.

12.

- a) Charakterizujte holistický a redukcionistický přístup v pedagogicko-psychologických vědách.
- b) Uveďte zásady psychohygieny při pedagogických činnostech. Vysvětlete pojmy zátěž, stres, rezistence a resilience.
- c) Charakterizujte zásady zdravé životosprávy a duševní hygieny v kontextu pedagogiky volného času.

13.

- a) Uvedte významné právní předpisy upravující podmínky pro odborné činnosti pedagogických pracovníků.
- b) Objasněte základní principy managementu s ohledem na vedení výchovně-vzdělávací organizace.
- c) Uvedte konkrétní příklady využití zásad psychologie vedení organizace. Aplikujte je na oblast organizací zabývajících se volnočasovými aktivitami.

14.

- a) Uvedte specifika psychologického přístupu k dětem předškolního věku.
- b) Uvedte zásady pedagogické práce s dětmi předškolního věku.
- c) Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

15.

- a) Uvedte specifika psychologického přístupu k dětem mladšího školního věku.
- b) Uvedte zásady pedagogické práce s dětmi mladšího školního věku.
- c) Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

16.

- a) Uvedte specifika psychologického přístupu k mládeži v období puberty a adolescence.
- b) Uvedte zásady pedagogické práce s dospívající mládeží.
- c) Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

17.

- a) Uvedte specifika psychologického přístupu k dospělým.
- b) Uvedte možnosti využití základů andragogiky při volnočasových aktivitách organizovaných pro dospělé klienty.
- c) Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

18.

- a) Uvedte specifika psychologického přístupu k seniorům.
- b) Uvedte zásady pedagogické práce s klienty seniorského věku.
- c) Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

19.

- a) Charakterizujte cíle a metody environmentální výchovy. Uveďte přehled nejdůležitějších přístupů v environmentální výchově.
- b) Vysvětlete pojem psychologie zdraví a uveďte možnosti uplatnění při volnočasových činnostech: objasněte zvolené cíle a metody.
- c) Uveďte pedagogické zásady konání sportovních a turistických aktivit ve volné přírodě.

20.

- a) Charakterizujte dramatickou výchovu a uveďte její hlavní cíle.
- b) Charakterizujte psychologické aspekty hry, popište vývojová stádia hry a uveďte příklady využití v pedagogické práci. Objasněte diagnostickou, edukativní, terapeutickou, rehabilitační a sociálně reedukační funkci her a hraček.
- c) Uveďte metody dramatické výchovy. Uveďte jejich vymezení, smysl a plánování vzhledem k dílčím cílům.

21.

- a) Charakterizujte speciálně pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi a mládeží se zdravotním postižením a znevýhodněním.
- b) Uveďte psychologické aspekty podpory začleňování dětí a mládeže se zdravotním postižením a znevýhodněním do společnosti.
- c) Uveďte možnosti využití pedagogiky volného času pro podporu začleňování dětí a mládeže se zdravotním postižením a znevýhodněním do běžné společnosti.

22.

- a) Charakterizujte pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi se sociálním znevýhodněním.
- b) Uveďte psychologické aspekty podpory začleňování dětí se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti.
- c) Uveďte možnosti využití pedagogiky volného času pro podporu začleňování dětí a mládeže se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti. Uveďte možnosti multikulturní výchovy a její využití při práci s dětmi a mládeží.

DOPORUČENÁ LITERATURA K PŘÍPRAVĚ NA SZZ:

- BAUMAN, P., 2013. *Filozofický dialog jako cesta k prevenci násilí*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Centrum filozofie pro děti. ISBN 978-80-7394-412-4.
- BENDL, S., a kol., 2015. *Vychovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4248-9.
- ČINČERA, J., 2007. *Práce s hrou*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1974-0.
- DRAPELA, V. J., 2011. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0040-6.
- HANUŠ, R., JIRÁSEK, I., 1996. *Výchova v přírodě*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. ISBN 80-7078-381-8.
- HELUS, Z., 2009. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.
- HELUS, Z., 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HELUS, Z., 2011. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3037-0.
- HOFBAUER, B., KAPLÁNEK, M., eds., 2010. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. ISBN 978-80-7394-240-3.
- JEDLIČKA, R., 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0096-5.
- JEDLIČKA, R., a kol., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5447-5.
- JIRÁSEK, I., 2005. *Filosofická kinantropologie*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1176-8.
- KAPLÁNEK, M., ed., 2012. *Čas volnosti - čas výchovy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0450-3.
- KASPER, T., KASPEROVÁ, D., 2008. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KNOTOVÁ, D., a kol., 2014. *Úvod do sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7077-6.
- NEUMAN, J., 2014. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0628-6.
- NĚMEC, J., 2002. *Od prožívání k požitkářství*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-006-9.
- PÁVKOVÁ, J., et al., 2008. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PLHÁKOVÁ, A., 2006. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0871-3.
- SLAVÍKOVÁ, V., SLAVÍK, J., ELIÁŠOVÁ, S., 2015. *Dívej se, tvoř a povídej!*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0876-1.
- ŠIMANOVSKÝ, Z., 2011. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-928-6.
- VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VALENTA, J., 2008. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1865-1.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra pedagogiky a psychologie
Jméno předkladatele	doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

